

اسطوره

اسطوره

ک.ک. روتون

ترجمه: ابوالقاسم اسماعیل پور

نشر مرکز ۱۳۷۸

به تازگی از مجموعه مکتب‌ها، سبک‌ها و اصطلاحهای ادبی و هنری نشر مرکز کتاب اسطوره تألیف ک.ک. روتون با ترجمه ابوالقاسم اسماعیل پور چاپ و منتشر گردید.

اسطوره از سه بخش اصلی با نام ۱- اسطوره‌ها و نظریه پردازان ۲- اسطوره‌ها و نویسندگان و ۳- اسطوره‌ها و منتقدان تشکیل شده است.

در بخش اول مؤلف از مکتب اوهمروس شروع می‌کند و با تحلیل دیدگاه‌های ساختارگرایان بحث خود را پایان می‌بخشد. مؤلف در این بخش مهمترین نظریه‌های مربوط به منشأ و خاستگاه را بیان می‌کند و به گونه‌ای به نسبت میان اسطوره و ادبیات می‌پردازد.

در بخش دوم مؤلف تلاش می‌کند تا خواننده را متوجه اهمیت و ارزشمندی اسطوره در جهان امروز کند. زیرا در عصر روشنگری اسطوره کم‌کم از زندگی مردم رخت بریسته است و مؤلف می‌خواهد میان مردم با اسطوره آشتی برقرار کند. تقابلی که میان اسطوره و علم در عصر روشنگری و غلبه تکنولوژیکی وجود دارد مؤلف را وادار می‌دارد تا به بحث بقا و احیای اسطوره‌های گذشته و خلق اسطوره‌های جدید بپردازد.

در این باره می‌نویسد:

«فریدریش اشلیگل که از گسیختگی فزاینده شعر نو نگران بود در گفت و گو درباره اساطیر خواستار خلق اسطوره‌های نوینی شد که با ادبیات جدید یگانگی بخشند به همان شیوه‌ای که در گذشته اسطوره‌های کهن به ادبیات باستان یگانگی بخشیده بودند.»

در بخش پایانی روتون می‌گوید تا دیدگاه‌های انتقادی منتقدان اسطوره را بیان کند و صفحاتی را به نقد اسطوره‌های اختصاص دهد. بنا به قول مؤلف در نقد اسطوره‌ای به خصوصیات بومی یک کتاب خاص توجه نمی‌شود بلکه تمام نگاه‌ها معطوف به اسطوره‌ای است که کهنتر و مهمتر است. او بر این اعتقاد است که آفریدن زبانی انتقادی که بتواند به دو صورت نمونه‌وار و کهن نمونه‌وار عمل کند چندان آسان نیست، به همین سبب منتقدان اسطوره ناآگاهانه لغزش‌های ظریفی دارند.

کتاب اسطوره تألیف ک.ک. روتون علیرغم حجم کم ۱۲۹ صفحه‌ای متضمن مهمترین نکات مربوط به اسطوره و اسطوره‌شناسان و منتقدان اسطوره است. این کتاب طرحی کلی و در عین حال علمی و دقیق از مهمترین مباحث اسطوره‌شناسی در دنیای امروز به دست می‌دهد و این فایده با زبان توانای مترجم به خوبی به خواننده منتقل می‌شود. □

خاطرات او از کشورش بلغارستان آغاز می‌شود و به سرعت به یکی از اساسی‌ترین محورهای فکری تودوروف یعنی مسئله «دیگری» می‌رسد، اما آنچه جای آن در بحث با این متفکر خالی است آن وجه از کار و تحقیق این اندیشمند است که معمولاً در کشور ما به آن شناخته می‌شود و آن تحقیق در نظریه‌های ادبی و نشانه‌شناسی است. این کمبود یا نقص (اگر بتوان آن را نقص نامید)، در گفت و گو با ادوارد سعید نیز وجود دارد، چهره‌ای که آقای جهانلگو در این گفت و گو از ادوارد سعید می‌سازد، بیشتر چهره یک روشنفکر سیاسی است که به جنجال‌های سیاسی عصر حاضر بیش از جدال‌های فکری آن علاقه نشان می‌دهد.

در جلد دوم کتاب نقد عقل مدرن جناب آقای جهانلگو با دو تن از اندیشمندان و صاحب نظران هندی نیز به گفت و گو نشستند، این دو گفت و گو به این دلیل برای ما دارای اهمیت هستند که در مجموعه نظرات متفکران غربی که فرزندان مدرنیته هستند، دو اندیشمند شرقی به نوعی درباره عصر حاضر که عصر تسلط عقل مدرن است، به قضاوت نشستند. این دو تن یکی «راج ریوال Raj Rewal» است که در زمینه معماری فعالیت می‌کند و دیگری «رام جی سینگ Ram jee sing» است که نویسنده او را فیلسوفی از شرق معرفی می‌کند اما با او در خصوص جریان‌های سیاسی هند، اقدامات گاندی و بخصوص «نظریه عدم خشونت» او بحث می‌کند، راج ریوال معتقد است: «ما باید مدرنیته‌مان را بر اساس سنت‌هایمان، فرهنگمان، شیوه زندگی‌مان، شرایط اقلیمی‌مان و شیوه‌ای که مردم رفتار می‌کنند به دست آوریم.» این دیدگاه از آن رو قابل اعتنا است که بسیاری از اندیشمندان جامعه ما، روبرو شدن با مدرنیته غربی را سرنوشت محتوم مشرق زمین می‌دانند.

ختم می‌شوند و این سیر از خود به جامعه و قرار گرفتن فرد در دل مدرنیته مفهوم خاصی را به خواننده القا می‌کند، توگویی در این گفتگوها، سازندگان مدرنیته خود به ارزیابی خود می‌نشینند، به عبارتی عقل مدرن کنش‌های خود را به سنجش می‌کشد. سؤالها معمولاً پیوسته و دارای جهت هستند، گفت و گو کننده با هر متفکری که روبرو می‌شود، به نوعی خود او را روبروی آثار و اندیشه‌هایش قرار می‌دهد و این امر نشان از تسلط گفت و گو کننده بر آثار و افکار طرف گفت و گو دارد. هر جا این تسلط وجود دارد گفت و گو پر بار و مکالمه زنده و حقیقی و نقد جاندار و زاینده است و هر جا چنین کیفیتی غایب است، گفت و گو شکلی رسانه‌ای و ژورنالی به خود می‌گیرد برای مثال در گفت و گو با «پل والادیه paul valadier» گفت و گو کننده با تکیه بر آثار والادیه و استوانه‌های فکری او سؤالات مشخصی (مانند مسئولیت و اخلاق) را که به نوعی با مسائل مبتلا به جامعه مدرن همخوانی دارند مطرح می‌کند، اما در گفت و گو با «لشک گولا کوفسکی leszek kolakowski» سؤالات پراکنده هستند، گفتگو از خاطرات کودکی لشک گولا کوفسکی شروع می‌شود و با بحث درباره مارکسیسم ادامه می‌یابد و در نهایت گفت و گو به تفکر فلسفی و کارهای دیگر نویسنده کشیده می‌شود.

در میان نوزده تن متفکری که آقای جهانلگو در جلد دوم کتاب نقد عقل مدرن با آنها به گفت و گو نشسته است بعضی در نزد جامعه کتاب‌خوان ما از شهرت بیشتری برخوردار هستند برای مثال «تزوه تان تودوروف» و «ادوارد سعید» از جمله اندیشمندان هستند که در سال‌های اخیر در کشور ما مطرح شده‌اند، به این دلیل ممکن است، بسیاری از خوانندگان ایرانی در وهله اول در برخورد با کتاب نقد عقل مدرن به سراغ این دو تن بروند، گفت و گو با «تزوه تان تودوروف» با

ژئوشکاه علوم انسانی و مطالعات
پرتال جامع علوم انسانی

بلیسی سلیمانی

ناقدان مدرنیته

کتاب ماه ادبیات و فلسفه / خرداد ۱۳۷۸